

TRIBINA

Pisma čitatelja Važno gostovanje

Zahvaljujući dominaciji značajno beznačajnih, Zagrebu se dogodio koncert s Toshiko Akiyoshi. Sa stotinjak slušatelja. Pa što?!

O novom hrvatskom brendu, orkestru Hrvatske glazbene mladeži, pisao sam na stranicama ovog lista 12. prosinca 2007. Već nekoliko godina vrlo uspješno ga vodi austrijski glazbenik Sigi Feigl. Nazočio sam lijepom broju koncerata tog sve uspješnijeg orkestra. Ne sjećam se je li me koji koncert više oduševio od nedavnoga na kojem je pijanistica i aranžerka Toshiko Akiyoshi ravnala orkestrom izvođeci svoja djela te sama vodila program uz objašnjenja naziva i postanka nekog djela. Podarila nam je i dva senzacionalna dueta njezina partnera Lew Tabakina s članovima orkestra.

Ako me netko pita da jednom riječju opišem tu izvanserijsku osobnost, odgovor bi bio: energija. Već odavno nisam doživio vođenje nekoga glazbenog tijela s takvim žarom.

»Pišeš li zato što si bio na tom koncertu«, pitao bi vjerni čitatelj. Ne, nego zato da ukážem na dominaciju značajno beznačajnih. Ovaj put nekih urednika na javnom radiju.

Bio sam nazočan kada je Sigi Feigl u lipnju 2009. rekao da im je otkazano gostoprimstvo u dvorani »Bajsić« na Prisavlju. Nije ni to bila prevelika dvorana, ali se koncerte izravno radijski prenosi i snimalo za televiziju. U novom sjedištu, Velikoj dvorani ITD-a, to nije moguće. Budući da su ostali bez nastupa na Prisavlju, mislio sam da će taj termin netko popuniti, a nije.

Zašto je važno gostovanje T. Akiyoshi? To je jednako pitanju što bi značilo gostovanje Zagrebu primjerice K. Pendereckog koji bi ravnao Zagrebačkom filharmonijom izvođeci svoja djela u Maloj dvorani »Lisinski«.

Prvi sam put čuo tu jazzističku osobnost, rođenu u Mandžuriji još daleke 1929. godine, prije 46 godina u Parizu. Kolika je vjerojatnost da će nas ponovo posjetiti? Ako i hoće, koju ćemo joj dvoranu ponuditi?

Da stvarni hrvatski glazbeni brend svira za stotinjak nazočnosti nije jedini slučaj dominacije značajno beznačajnih. Tu sam sintagmu o dominaciji preuzeo od uglednog i društveno angažiranog znanstvenika s područja pomorstva dr. Ivice Tijardovića koji je tako naslovio svoju novu knjigu u kojoj veći dio čine tekstovi objavljeni na stranicama ovog lista.

Tekst sam pak napisao zato što oni kojima je to važnije od mene nisu javno reagirali na samovolju pojedinaca na javnom radiju.

Igor Čatić,
Zagreb

Zemlja znanja, blizu ili daleko?

Troškovi studiranja, kako navodi Thomas Farnell, ne mogu se svesti samo na školarine, nego i na troškove studentskoga života i pripadajuće administrativne troškove koji zajedno mogu prelaziti vrijednost školarina i u uvjetima potpuno subvencionirane prehrane i prijevoza

Željko Kwokal

Stručni suradnik
Instituta »Ruđer Bošković«

Povećanje ulaganja u obrazovanje od 31 posto predložio je predsjednik SAD-a početkom veljače ove godine. To povećanje, prema njegovim riječima, predstavlja jedno od fundamentalnih sredstava u borbi protiv nezaposlenosti. S druge strane Atlantika, iako EU nije postao najkonkurentnija ekonomija na svijetu bazirana na znanju, a što je po Lisabonskoj strategiji trebao biti 2010., već se sada postavljaju novi ciljevi po kojima bi EU 2020. trebao biti »inteligentniji, ekološki i socijalniji«. To 'inteligentniji' pretpostavlja poboljšanje i razvijanje obrazovnih sustava u EU na svim područjima uz povećanje ulaganja pa čak i preusmjerenje novca u obrazovanje, iz na primjer - poljoprivrede. Unatoč tomu što iza upornih i stalnih ponavljanja sintagme »zemlja znanja« te stalnih prizivanja znanja i obrazovanja nisu uvijek stajale akcije pa ni rezultati, bivši prvi čovjek MZOŠ-a Republike Hrvatske ipak je uspio da u dobrom dijelu hrvatske javnosti proradi svijest o tome da uz loptonabijanje, pjevanje i galerije čudnih likova postoje i druge vrijednosti od izvanredne javne i osobne važnosti. Jer razina obrazovnog postignuća povezan je s (većom) mogućnošću zapošljavanja, odnosno (nižim) udjelom u nezaposlenosti. Gospodarski rast i općenito ekonomska moć jedne zemlje izravno i pozitivno je povezana s obrazovanjem njenih građana.

To decidirano kaže i predsjednik SAD-a kod predlaganja impresivnog povećanja ulaganja u obrazovanje. De la Fuente i Ciccone (Human Capital in a Global and Knowledge-Based Economy, 2003.) tvrde da bi porast prosječne razine obrazovanja za jednu godinu u EU povećao proizvodnju za devet posto. Za razvijene zemlje obrazovanje je od iznimne važnosti i kao najefikasnije sredstvo u smanjenju tenzija i antagonizama između raznih društvenih skupina. Na kraju krajeva, širenjem i olakšavanjem dostupnosti visokog obrazovanja, što kroz protestne aktivnosti traže studenti po svijetu pa tako i u Hrvatskoj (»Studenti globalni smutljivci ili lokalni korektori«, Vjesnik 12. veljače 2010.), pruža se šansa većem broju ljudi (uključujući i pripadnike raznih marginalnih skupina) da iz istih startnih pozicija, a na temelju svojih sposobnosti idu na tržišnu utakmicu, a što je iznimno važno za pripadajuću ekonomiju.

Da bi Hrvatska bila »zemlja znanja«, odnosno zemlja u kojoj se znanje respektira i vodi glavnu riječ, potreban je što veći broj obrazovanih građana. Prema MZOŠ-u, u Hrvatskoj ima oko 18

posto visokoobrazovanih građana u populaciji između 25 i 64 godine starosti. Prosjek EU-a je oko 30 posto. Iz proračuna Republike Hrvatske izdvaja se 2,2 posto za visoko obrazovanje, a u zemljama OECD-a 3,1 posto. Udio BDP-a za financiranje visokog obrazovanja u Hrvatskoj je 0,8, a u zemljama OECD-a 1,3 posto (OECD, Education at Glance, 2008., Proračun RH HNB, 2008.). Nedvojbeno je ozbiljna potreba Hrvatske za većim brojem visokoobrazovanih ljudi, a putovi do tog povećanja su puno kompleksniji (i bez obzira na financije) nego što se to u prvi čas čini. Od 1991. do 2004. broj studenata u Hrvatskoj se povećao za 82 posto (Z. Babić, T. Matković, V. Šošić, »Strukturne promjene visokog obrazovanja i ishodi na tržištu rada«, 2006.). Razlozi su u povećanju upisnih kvota, ali i u povećanju broja mladih u generaciji koja je tih godina stasala za

upis. No početkom 2000. dolazi do smanjenja broja osamnaestogodišnjaka za oko devet posto, a predviđa se i daljnji pad za desetak posto u sljedećem desetljeću.

Uz te demografske karakteristike te izuzetno ozbiljno nisku stopu završavanja studija od 55 posto, isti autori predviđaju da će i u bliskoj budućnosti stopa visokoobrazovanih u generaciji biti 40 posto, što je za »zemlju znanja«, odnosno ekonomiju kakvu bismo željeli nije dovoljno. Studentski zahtjevi za dostupnost javnom visokom obrazovanju svim građanima pod jednakim uvjetima pružaju mogućnost proširenja baze potencijalnih visokoobrazovanih građana. Vrlo je površno i netočno svoditi njihove stavove na puku želju za »besplatnim studiranjem«, jer problem i nije samo u školarinama.

U primjeru iz OECD-ova izvješća za 2008. vidljivo je da u zemlja-

ma s izrazito visokim školarinama (SAD, Engleska...), ali isto tako i visokim stupnjem studentskih potpora (stipendije, razni oblici kredita) visoko obrazovanje upisuje 67 posto generacije. U zemljama također visokih školarina (Koreja...), ali gotovo bez studentskih potpora visoko obrazovanje upiše između 40 i 50 posto generacije. U zemljama bez ili s vrlo niskim školarinama (Turska, nordijske zemlje...), ali s visokim stupnjem studentske potpore visoko obrazovanje upiše 71 posto generacije. A u zemljama isto tako bez ili s niskim školarinama (Poljska, Portugal, Austrija...), ali i bez značajnijih studentskih potpora visoko obrazovanje upisuje 48 posto generacije. Za usporedbu, prosjek upisane generacije u zemljama OECD-a je 56 posto. Iz tih primjera vidljivo je da ne samo školarine nego i razvijen sustav studentskih potpora odlučujuće utječe na broj upisanih te na konačan udio visokoobrazovanih u stanovništvu neke zemlje. Također, kako navodi Thomas Farnell, troškovi studiranja ne mogu se svesti samo na školarine, nego i na troškove studentskoga života i pripadajuće administrativne troškove koji zajedno mogu prelaziti vrijednost školarina i u uvjetima potpuno subvencionirane prehrane i prijevoza. Na primjer, oko 65.000 studenata (svaki drugi hrvatski student) javnih visokih učilišta ne dolazi iz sveučilišne sredine pa ako ne spada u onih osam posto iz studentskih domova, roditelji moraju (ili on sam radom) platiti samo za smještaj oko 3000 eura godišnje. Ako se uzme u obzir nezaposlenost te prosječni osobni dohoci po regijama, vrlo je jasno koliki javni i privatni napor moraju biti učinjeni da bi se toliko potrebni postotak visokoobrazovanih u Hrvatskoj povećao. Visokoobrazovani sustav će se mijenjati i korigirati, čemu moraju prethoditi ozbiljne i dubinske kvalitativne analize, naročito financiranja. Tome veliki problem čini izraziti nedostatak kvantifikacije, odnosno točnih i verificiranih podataka o bilo kojem istraživanom segmentu sveučilišta te visokooobrazovnog procesa općenito. No za početak početaka - sama po sebi nameće se konačna odluka hoće li i u budućnosti u Hrvatskoj *de facto* biti autonomni fakulteti, a sveučilištu »što ostane« ili će se konačno uspostaviti autonomija sveučilišta sa sastavnicama - fakultetima. Također, vrijeme je da se zaustave pomalo rigidni stavovi prema privatnim visokim učilištima. Ako su te institucije osnovane po zakonu, ako djeluju po regulama sustava te zadovoljavaju certifikacijske i akreditacijske norme, a svoju egzistenciju osiguravaju kvalitetom programa i interesom studenata, onda imaju itekako važnu ulogu u obrazovnom sustavu na putu prema zemlji znanja.

Stjepan MICAK

